

— אברהם עופר. אתה אמרת אז אמר ספר שאיפריה אינה מולדת בשבילך. כמה אתה מן רוצה מולדת? המולדת היא ארץ-ישראל ההיסטורית ואני אומר שיש להתפשר גם על ארץ מולדת למען הסדר מדיני. גבולות ארץ-ישראל לא נקבעו מעולם, לא בחניך, לא בהקפות בית ראשון ולא בהקפות בית שני, ואפילו לא במגילת העצמאות. אבל ידעם מה זאת ארץ-ישראל.

— על מה לא תתפשר?
— לא אתפטר על קיומה של מדינת ישראל. אם תשאלי אותי מה זאת הציונות, אומר שזאת מדינה יהודית בארץ ישראל שבירתה ירושלים. שזאת אפשרות ליהודים לבוא למדינה שלהם כאשר הם רוצים וכאשר הם יכולים.

— ואין לך דבר לחלקי הארץ שאתה מוכן להתפשר עליהם?

— לעם היהודי יש יחסים רגשיים לאתרים רבים בעולם. ביקרתי בכיתה הכנסת הספרדי באמסטרדם והתרגשתי לא פחות מאשר באתרים רבים כאן בארץ, ולא הפריע לי שבחנתי שם דגל חולנדי. לא רציתי להסוך את בית-הכנסת באמסטרדם לחלק ממדינת ישראל. לפי התאוריה הזו היה עלי להחלי על המקום הזה את הריבונות הישראלית. אני כאמור כשאל שאלתי 19 שנה לבקר בעיר העתיקה בירושלים, ואני שמה שאני יכול עכשיו לבקר שוב בבית המדרש. אבל אני יכול לעלות גם לירושלם. ולא מפרע לי שהסגרים שעליו עולה אינם בחזקת חלונות, מדוע יפריע לי דגל חלונות במוקדם? עלינו להבטיח את חופשנו, ואז נוכל לבקר במקומות. אפשר להגיע להסכם של חלוקת הארץ, שחלק משטחי יהודה ושכונות יהיו במדינה יהודית או ירדנית-פלסטינית. ואני אוכל לבקר במקומות שיש לי קשר רגשי אליהם, בלי סתירה לי ריבונות עליהם.

— למה במסגרת יש גם משמעות גאוגרפית. איר אתה רוצה את המדינה הגאוגרפית?

— לא. רוצה לצביר משה? כל זמן שאין משה-ציונות בפועל, למה לי לצביר משה? אני רק יכול להגיד שהרבה חלוצי בחונן, המפשי שנכלאו בו את השטחים הגמגמים כיום בירדן, אחרי מלחמת העצמאות קיבלנו שטחים שלא היו מיועדים לנו בחוקת החלוקה של 1947, ומיד אחרי המלחמה מלאנו אותם. הוכן: באו לארץ מיליון וחצי יהודים, וחזק תקופת צמחה היינו לישוב של שני מיליון יהודים. היה זה המכרע החשוב. לא להתגביל את העלייה בתקופת הצנע. זה היה המעשה ההיסטורי הגדול של בני-גוריון. הוא לא נח לצמצום את העלייה, הוא הביא אותה. אבל לא די בזה שבאו יהודים. לוי אשכול לקח את היהודים האלה, שלא ידעו צורת עובדת ולא ידעו איך מעבדים אדמה, ועשה אתם 600 ישובים חקלאיים. עברו 15 שנה עד שהם היו לישובים מעליהם ומשגשגים. זאת הייתה החשיבות של אמת. אזלי לא נאמו עליה הרבה, אבל היהודים החייטו על אדמותם. אחרי-כך בא ספרד והקים את צירי הפיתוח, שלושים צירים חדשים בישראל. ואנחנו עדיין תיבים לגליל. אחרי-כך קיבלנו את השטחים של 1967, והעליה היא של מיליונים וגם לא של מאות אלפים. היהודים עכשיו יותר ממונים ומחוננים מלמדים.

— הם מוכנים לדבר. מכל אלה ממונים במידה מלכי ישראל למען התנהלות ולמען השטחים יש עשרה תוכניות לעשות טיול של שלושה ימי פיקניק בשטחים, ומכל מה שיוצאים לפיקניק, אחד חושב על התנהלות, ומכל מה שחושבים על התנהלות אחד חוזר וחוזר לתנהלות. יש לנו הרבה נואמים והם מוכנים להתחנן שם. אבל עלינו לדעת אילו עובדות אנחנו יכולים לקבוע בשטח. אנחנו מוענים שכל חקי של תנועה בקצה-הירדן, הערבה (שחלק מדינת ישראל) ולאורך מפרץ-אילת דרוש לנו כען בסיון. אם משימה חשובה שיש לנו כיום מתנהלים כדי למלא את כל חק הזה חזק של ממש, אז אפשר להאמין בתכל פת. חשבתי — ולדאוגו איננו בטוח שהם נכון — שמלחמת יום-הכיפורים הוציאה לנו את הפנסיות האלה מהראש.

— מה לדעתך יש במדינה לעשות?
— מלחמת השחרור הסתיימה עם פגם אחד במפת ישראל: ירושלים הייתה מנותקת מהמדינה. לא היה מחבורת אליה אורגנית. זאת המודעות שלנו להפוך את ירושלים לבירת אמיתית, שלא תהיה כפר-הבירה אלא עיר-הבירה. אני חושב

בגיל 53 אברהם עופר הוא אחד המדינאים הישראליים השנויים ביותר במחלוקת. הוא חבר הממשלה זה כשנה, מאז הקמת ממשלת רבין. לתפקידו הגיע או בעצם, לא הגיע קודם — תודות לפעילותו ה- מפלגתית הענפה במשמ- רת הצעירה המפורסמת של ברל כצנלסון, בצע- רי מפא"י, במפא"י של בן-גוריון, במפא"י של אשכול ובמפא"י של גול- דה, כנף בענייני מפלגה ויונה בענייני מדינה.

עופר הצעיר, ש"הגוש" החרים אותו ושרגא נצר הטיל וטו על צירופו ללשכה — הוא כיום אחד מראשי הגוש, וכש- הוא אומר שהבטיח לפ- ני ארבע שנים שגיגיס רוב להכניסו של דיין ל- הסדר חלקי עם מצרים, קרוב לוודאי שהיה בי- כולתו לעשות זאת.

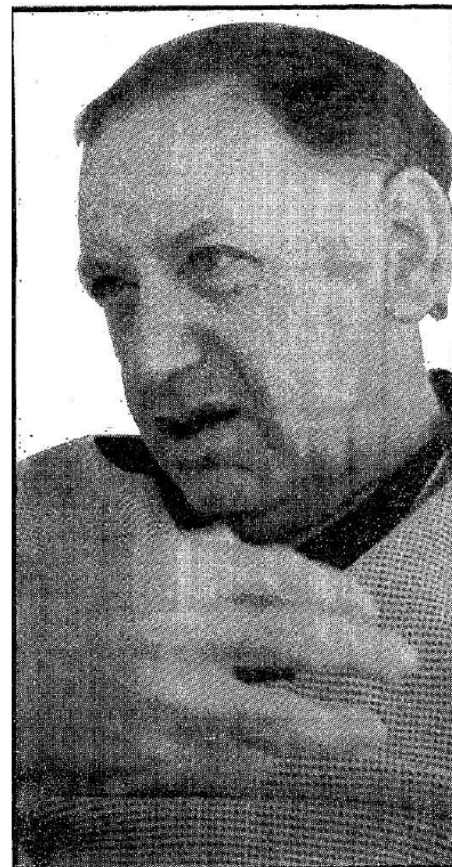
כאמור לאיש שנוי במח- לוקת מנסים יריביו זה שנים לשבור את ראשו בודקים בזכוכית מגדלת את עברו כסמנכ"ל מ- רד-החקלאות, כמנכ"ל- משותף ועם עובד בן-עמי של חברת "בוני אשדוד", כסגן ראש עיריית ת"א כמנכ"ל "שיכון עוב- דים".

"סמוך, אילו היה מ- ש- הו כבר היו שוברים לו את הראש", אמר לי ה- שבוע ירדן שביקשתי מ- מנו לספר לי על ה"שחי- תיות".

לפני שנה, כשהרכיבה גולדה מאיר את ממשל- תה האחרונה, לא בא עופר לכנסת להצביע בע- דה. כמה עשרה ונשמעה תביעה להעמידו לבירור. מובן שאי-אפשר היה ל- עשות זאת מפני שבשום מקום לא כתוב, שחבר- כנסת חייב לבוא לישי- בה, אבל כשראיתי שה- חברים הכי טובים שלי אומרים שאני לא בסדר התנצלתי, אף כי אני חו- שב שצדקתי, הוא אומר עכשיו.

כמנכ"ל "שיכון עוב- דים" מתח ביקורת על משרד השיכון, הוא פיר- סם תכניות לפתרון בע- יית הזוגות הצעירים וה- מפונים השיא עצות כי- צד לפזר את האוכלו- סיה, תקף את הביורוק- רטיה, משהיה לשר-השי- כון, הוא מותקף בהפג- נות של נשים הרות ש- שוטרות משליכות או- תן מהמשרד.

באחת השבתות, בשעה 11.30 לפנה"צ, הלכתי ל- אפקה לביתו שנקנה לפ- ני עשרים שנה ב-13,000 ל"י, מזה 6,000 ל"י במש- כנחש של 45 ל"י לחודש, שהיו אז 60 אחוז ממש- כורתו. ישבנו בגן ביתו, ושאלתי את השאלות ה- באות.

ראיון עם שרהשיכון אברהם עופר

יונה בצאתו נצ באהליו

מאת אריה ארד

הבאתי את הנושא להתייעצות חזרות, אבל הממשלה החליטה לבנות את מאמרים ההידוות והאיונות ואנחנו בבנה אותה, ובבנה אותה סוב. כמו באופיר, אני אני חושב שיש לחקק שם עיר, ונאם גם לא ארץ מולדת, יש לסלק תארים נאותים לאנשים תחנים שם. יש לתת להם זירות טובות ומוסדות, אבל אין להשלות אותם שתיבנה שם עיר, אני יודע שיש אנשים המסוגלים לקנות מגרשים ליד המושב שבו חקם האופרה של אופיר, ואני אומר שלא תהיה שם אופרה.

— באופיר היה עירוב גדול בכניס. זה היה לפני שהייתי לשר-התיכונים, יש לי הרבה מה להגיד על איך שתיכנונו ואיך שביצעו ועל מה שקיבלתי, אני מקבל את העובדות, ומנסה לעשות קצת יותר טוב, לפי יכולתי מתכנת. אני מתכנת לבקר באופיר ולגבש את ההחלטות, לשכנע המנהלים, ההחלטה היא לתת במוסדות לעובדים ולחלשים 500 יחידות דירה, או גשלים 500 יחידות דירה תוך שנתיים.

המכוור שבסעם היהודי

— אתה אומר שאין עליהם שיתופיים במוסדות, שאין לנו בזה ליישם את דמיונם, אולי אני עושה לך עוול, אבל רחמתי לי שזה איש מבנינו. — אני מצטער אם קיבלת רושם כזה, מה שאני מציע זה שהחוקר לעיונות המעשית, שהיו שלט על שני מצביע שאל תחנים, גם קידם היו פאטוריונים, גם או דובר של חזרה שני בכרי הידוד, ואני לא חושב שהציונות ב-1967 חזרה ציונות של איש או של קטגוריה, הציונות איננה נכודת בתיקן המראות ולפי מה שאפשר לצטט מהחברים או ממישהו אחר, היא נקבעת בעובדות בשטח, לדאבוני עובדו של המעשה היה להתחיל בכנסת, אין ערבים, אין רוסים, אין לציונות המנטה, לציונות העליון ריאליזם, נראה היה שכל המעשה היה להתחיל בכנסת, אין ערבים, אין רוסים, אין אמריקאים, אין גולים, גם כיום יש אנשים הנושבים שאנחנו נכחלים לאמריקאים את המדיניות של אשכול ונגיד מה טוב להם, אני אינני מאמין בזה, ומעולם לא חשבתה, אחרי יום-הכיפורים פורים השבתי שהחוקר להגיון הישר, במלחמת יום הכיפורים ההפסדה לא הייתה כפי שאל ידענו באזור שעה יתיקפו אותנו, ויחשטו תרכיב אכזר, שאלה האומרים שהתפתחנו בשריב הכיפורים דומים לאחד שבה הביתה ומוצא את אשתו עם גבר זר, הוא מספר על כך ליריד ואומר לו: הופתעת, משיב לו הידיד: אשתך הופתעה, היא חשבה שתבוא ב-5 ובאת ב-4, אתה, עולמן נורב עליך, לא העלית על דעתך שה עולמך לקרות.

— לא התפתענו, המלחמה הזאת ירדה עלינו כמו שעששית, באמצע הראיון הזה, ירד עלינו גשם, אני לא מוכן לכך לא עם ביטוח, לא עם הבית, אין לי סולר, בכלל אנחנו לא מוכנים, אמרנו סקרי, והנה חורף, השבתי שחשוק יוזח יחידר אוהנו לציונות המעשית.

— מה הצבת לפני הבהמה? — גם לפני מלחמת יום הכיפורים ידעתי שהצבת של לא שלום ולא מלחמה אינו סביר, שהסמטוסקרו מוכרת לתת פוצץ, עכשיו זה ברור לכלם.

— איך מבין בעליה? — אני ריאליסט, לדאבוני אינני רואה עליה של מאות אלפים, כמו אחרי מלחמת השחרור, אינני מאמין שתבוא עליה בדלת מארצות הברית, אני מאמין שתיפתח העליה מברית המועצות וזו גרע שוב לעשרות אלפים בשנה, אבל אני יכול להיות מאושר בברית עם ארבעה מיליון יהודים, בסוף המאה גניע לחמישה מיליון יהודים, המדינה תהיה מרכז לעם היהודי, מדוע זה יאוש? קפני שאינני חי בפאנאס? יוח?

— אנחנו יכולים לקבוע על יהודי מדינת הרוחנה שאינם עולים, שרק תורמים ולפעמים גם זה לא, וכאשר אתה רואה את העולים מברית-המועצות שירדו אתה רואה את כל המכוור שבסעם היהודי, אבל זה חלק מהעם הזה, את כל אני יכול לשנות את זה? עלי לחיות עם העם הזה ולדעת שזה העם, ולנסות לבנות אתו כמיטב יכולתנו, לכן פתחתי את הכניס חשיכון לזוגות עשירים, אני חושב שעלינו לבנות (המשך בעמוד 19)

כמי שילד המתנפל על שולחן מלא עוגות ושם את היד מה ופה חושק, עושה המופה יותר מאשר נהנה באכזה, יש גבול ליכולת העיכול שלנו, אני מכיר מקומות שהקטנו בשטחים שאין בהם חוכן אפילו במיל, שבקושי מוצאים אנשים להחליף את הגרעין שנינו.

— אתה אומר ששטח-האיונות פולחן, מבחינת ירושלים? — כן, במונח היה הרעש שאחרי גני ירשור, בעלת-הארבעים, לא הייתי באישה מבורה-הביצור, הצעתה בממשלה שמעלה-אדומים יהיה איזור תעשייה של ירושלים, בגיבור להצעה לחקים איזור תעשייה בעמלות, הצעתה תחפלה, אחרי כך סיכמו את זה ביוזכור סקר, אבל, הדבר היחיד הקיים היום במעלה-אדומים זה מתנה העבודת, שהקים משרד השיכון, כל השאר לא קיים.

— בקניין ירושלים ובעניין ימית אתה תורף ברעיונות של משה דיין.

— מעולם לא התחייבתי להיות כל חזון נגד דעותיו של דיין, לפני מלחמת יום הכיפורים תחמתי בו כשהציע את הסדר-הביניים, אפילו במסגרת תחומיך שדאג לגייס לו רוב במסגרת העבודה והביצור, אם הוא יצא עם התוכנית הזאת בגלוי, לדאבוני וגם בסוג, ולא להם למען דעותי, אבל בעניין ירושלים קיים לא רק משה דיין, רבים הולכים על העניין הזה, ומה קורה? מכיוון שכולנו מסכימים על כך או לא עושים שום דבר, מתקשים רק בדברים שיש עליהם חילוקי-דעות, הקו שלי הפוך, אני אומר: קודם כל נצטרך את הדברים שאנחנו מסכימים עליהם.

— יש הרבה דברים שאני מסכים בהם עם דיין, רק לפני חודשים הוא הסביר למשל מדוע אני זקוקים להסדר-ביניים, עכשיו הוא שנית את דעתו משום מה, אבל אני אינני חייב לשנות את דעתי יחד אתה, רבים ימצאו נקודות משותפות עם משה דיין: זה הוא המדינה דעת רבות.

— אתה, אם בחר לומר כך, חסר המבט על בניין ארץ-ישראל, ראם באתה קבעת עימות ביציבה לנרשא וירושלים?

— במחלת, אני שר חשיכון הראיון שקבע הכניס, כדי לדעתי איפה נבנה, בדקתי איפה בונים וראיתי שבונים לא טוב, 55 אחוז מהבנייה התבזבזה בעשית ברצועת החוף, 9 אחוזים בירושלים ומעט מאוד בגליל, בגלב, בגלב מאפיין ראוי סחור או יותר, קבעתי שרפואה ראשונה לירושלים ועיריפות שניה לגליל, חוק שמירת הקצב בדרום, עליהשכון הבניה ברצועת החוף, הצי שנה אחרי שבמכניס להשקיע יצאתי עם תוכנית מפורטת, ולא תכנית לצאת ידי חובה, הבאתי אותה לממשלה, והיא הקדישה לה שתי ישיבות, כבר בשנת התקצוב הנוכחית אנחנו מבצעים את תוכנית העיכון בתחום החלשים.

— 35 אחוז מהבניה לגליל: 11 אחוז לירושלים: 22 אחוז בדרום ונגב: 35 אחוז — במקום 55 — ברצועת החוף, מקפריית עד אשדוד, קיבלתי החלטה אישית נוספת: אני מוריד מרצועת החוף עוד שני אחוזים ומעביר אותם לירושלים, שבה יש להגביר את הקצב, אני לק להפנות 13 אחוז מכלל הבניה לירושלים, עם הבניה המיוחדת שלה, עם הריחוק, עם הבניה מאבן, עם התקנה, עם בעלות החשדות, זה יקר, אבל לדעת זה דרוש.

— אתה יודע מבטניג להחזרת הממשלה לחקים עיר ברחבי-הגולה?

— הממשלה התחילה לא על הקמת עיר אלא על הקמת מרכז עירוני-תעשייתי, יש מפרשים זאת כמרכז אזורי לישור בים בסביבה, עד שנבנסת לחפוקי לא נעשת דבר בעניין זה, אני התחלתי באחרי השטח, מי שמתמאז קצת בתחום הזה ידע שאחרי שמתארים שטח באשרים אורו בודדות, מכניס תוכנית מיתאר, ובאמצע בנס חורף, אם מתחילים מכניס תוכנית מיתאר, ובאמצע בנס חורף, אם מתחילים לפתח את התשתיות תוך שנה, אם בסוף הקיץ הזה נתחיל לבנות, או זה קצב מיתר מאוד, לכל המכניס אותו על כך אתן לחקים קוסק, ונראה כמה זמן יעבור בין ההחלטה עד הקמת הקוסק.

— נכון, שאינני מחלחל מתעניין הזה, אבל זאת הדתה חלטה המכשיר, אבל, אני יודע שרבים בממשלה אינם מחלבים מזה, גם אנשים חירועים בדעותיהם הקיצוניות.

שאת המכשיר ההתנהלותי יש לרכז במקום אחד: בירושלים ובדרך אליה, הלוחא וגמלא רק את זה בושכו.

— מה התבנית שלך? — יש קו מדיניות לרומה-גבעון כיצד ק"מ צפונה מהכניס הקיים, עברתי בשטח, הוא ריק משני הצדדים, לא תהיה מגיעה בהתיישבות ערבית, מה שיש יש כבר ערבי, אבל אין ריכוז ערבי גדול, ששן זה יכול להיות מוצא מירושלים לא רק מערבה אלא גם צפונה, וגם לשרון, בדרום דרוש מוצא מירושלים דרך גוש עזרון עמק זאול, שפלת החוף, אשדוד ואשקלון, אני גם בעד מעלה-אדומים, מפני שאינני רוצה שתנסה מעיד-גדי ירושלים תהיה דרך השפלה.

הראשון שקבע תכנית

— אתה שם על גבולות המושבים שאחז משרטט באו? — אני סובר על גבולות פתוחים, על חושבי המדינה הירדנית-לשתיאית יהיה לעבור בגבולות ישראל כדי להגיע לעזה, ייתכן שגם עלינו יהיה לעבור בשטח רבועי שלהם כדי להגיע למקום, פועלים יעברו בשטח לשטח, סחורות יעברו בשטח לשטח, והביל לא היה סגור כמו לפני 1967, אבל תאמולוסית הערביה תהיה ברובה מדינה הערבית, עם איהם מעבר לירדן, ותאמולוסית היהודית תהיה ברובה יהודית הערביה.

— ומה יהיה על ביטח? — מספר שאני בעד חזרות רוב סיני למצרים, עד אלי-ערש, ואינני בעד שלטון יהודי על עזה (אינני רוצה שלטון ערש, 400,000 ערבים עושה), אני חושב שיש להפריד בין עזה, שחזרה חלק מהמסופסלים הידניים-פלשתינא, ובין סיני, למזנו של רצועה, המפרדה בין שני אלה, אומנם יישבים עליה כמה מאות בדומים, אבל אין להם צורך בכל השטחים העצומים האלה, אני חושב שיש עם מקום להמשיך החתמה לוח שלטו מתחל אשכול עד חוף הים, עם ימית כרימון עירוני, אינני חריר על מאות אלפים, אלא על כעשרת אלפים חושבים, חריון היהודי הפסוס ידע כנראה איפה אנהו מדברים על ההרחבות של מושב, לכן יש לימית הצלחה בלתי-יררלה.

— בקריית-אריבע העברנו למכירה מאה דירות, ובמסגרת חרשים הכניסו כשלושים מועדונים את הסכום הראיוני, לעצמם זאת שילמו מאתיים איש בחודש אחד בעד מאה חומשים דירות בימית, ועלינו להגיל בימית, אני מקבל כמתחילתנו במוס, מדוע מ-מק-מח, אחרי, במסגרת שכל אלה ששילמו יקבלו דירות, אבל הביקוש גדול מתחיצה שלנו ימית תהיה סיפור של העלמה.

— רמית, נכללת כמעט שאני שואף לגבש במשאית, אגב, אני מפריר שחוק עיר שנים נגבש את מפת הגבולות במשאית, בינינו ובין הערבים, אם באמת נצלים בסופו של דבר על דרך של הסדר.

— שדור, אתה רואה את בסיסה של ירושלים?

— בעבר עשו את ירושלים למעברה אחרי מלחמת השתי רור היא הייתה בעצם עיר פיוחה ולא בירה, בשאר בה רק 80,000 יהודים לעומת 180,000 לפני כן; ואז הביאו יחירי שלום 100,000 עולים היה חורה להיות עיר של 180,000 יהודים, בירושלים יש משפחות גדולות, מרובות בנים, שכולם רוצים להתיישב בחובה ולא בסביבתה.

— כאשר אנחנו בונים בירושלים אין לנו בעיית איסולס, אתה יודע שרועתי יש לצמצם את הבניה ברצועת החוף ולהעבירה לגליל, את הרוצים להישאר בסביבת תל-אביב יש למשוך לאזור שבו רצועת החוף ובין ירושלים, המרחקים שם קטנים, 30-40 ק"מ, ואני חושב שהאנשים יבואו אם ניתן להם דירות ותנאים נוחים, ובחידוד אם לא יהיו להם מפרונו-דיר ברצועת החוף, נראה לי שאת המפה שאני מציע אפשר למהל באנשים תוך חמש, שש ואולי עשר שנים, מכל מקום, אני חושב שיש לתפסל את האוכי לעיט בירושלים ובסביבתה תוך כמה שנים ולהגיע לחצי מיליון יהודים.

— מה בדרם הגליל? — בירושלים וגליל יש להפסל את האוכלוסיה תוך שבע, שמונה שנים, זה מאפיין אחרי, אפשר לעשות אותו גם ענזוב את תהלומות, לפעמים יש לי הנהגה, שאנחנו מתנהלים

